

ÍSLENSKUR LANDBÚNAÐUR

og fylkingar viðurskipti hins íslenska búnaðarstættis

Viddirnar í Íslandi eru ógildir — fólkidi er fámæt og afvera spjadd er bygging landsins — samferðslu-likindin eru tí eyðvitað sera trúplu, ekki minst hinar stóru kavavetrar-nar; hesi viðurskipti hafa eyðmerkt seinnu framkomu hins íslenska landbúnaðs — men í dag verða menningartökini tiki.

Roknað verður við, at umleið 15 % av landinum er bygt, 13 % eru jökla, ár og votn. Hini 72 % eru hagi — her ganga seyður og ross á beiti um summarið. Meginparturin av haganum er gaddajör, nögv liggur í svarðloysi — bert hendinganskóli er rættiligt feiti-lendi.

Sum vera man, er landið at kalla

bara bygt fram við strondini. Á Eystur- og Vesturlandinum eru tó bert hendingagarðar yvirhóvur og nögvir teirra ekki dygt við havið; á Norðurlandinum eru flestu dalar-nir bygdir. Einaasta samband garð-anna millum er ofast eftir sjónum, við tað at fjöllini dalanna millum ell eru meira og minni torgongd. Á Suðurlandinum eru harafurimóti ógildir viddir, miklar flotur við feittesta lendi landsins — her er ekki óvanligt at finna garðar langt burtur frá sjónum, ja, summir teirra liggja upp til 100 km frá sjóarmál-annum. Byggingin er her, sum vera man, ómetalliga spjadd — landið tyktist óyði.

Í Íslandi eru nú 6.000 bóndur.

Íslenskur mjólkineyri eru jettað niður frá neytum, sum landnáms-menninir hövdu við sær frá Noreg, Skotlandi og Írlandi, og eru ekki blandað við önnur innflutt neyt.

halda menn. Íbúgararnir í »sveita-kommunum« (t. e. ekki-keypstað-kommunur) eru nakað sum í ell-um Föroyum, einir 35.000 í tali ella umleið 1/3 av fólki landsins. Í so máta er mikið broytt bert hesi sein-astu 50 árin, samstundis sum býir ella keyptaðir eru bygdir, har vinnusundurbýtingin er vorðin minni einstáttað enn í hinum gamla bóndasamfelagnum.

Síðani 1920 er íbúgaratalið í »sveit« minkað við einum trýðingi; talið var tað 57 % av öllum fólki landsins.

Dyrkaða graslendið er kortini í somu tíð viðkæð nögv; úr 23.000 ha í 1920 og upp í 80.000 ha í ár (1964). Høyggjengin er eisini nögv vaksin; ekki minst tí, mongdin av dyrkaðum hövaggi er hækkað (úr 64.700 tons um 1920 í 320.000 tons 1960), meðan mongdin av heystaðum hövaggi í

ódyrkaðum lendi er minkað (úr 103.900 tons um 1920 niður í 25.000 tons 1960).

Íslendingar eru í sama tíðarskeiði farnir at nýta munandi meira av landilstöðum, í 1963 nýttu teir 9.552 tons av kóvievni, 4709 tons P 2 0 5 og 2.933 tons av kalium-súreyni. Harafurtur eru menn farnir at taka nögv meira rivan til í nýtslu- ni av kraftfóðri henda seinasta mansaldurinn; í 1960 vorðu soleiðis nýtt 18.000 tons av útlendskum og stív 6.000 tons av íslenskum kraftfóðri.

Seyðabruk og neytahald er sum kunnugt vanligasta, fyrri ekki at siga einasta fæbrú á ísl. gorbum. Bæði neyta- og seyðatalið er í stóðugum vöxtum, sum tolini niðanfyr sýna húsdjórataljingin er altíð um árs-skiftið):

	1920	1940	1950	1960
Neyt	23.000	40.000	43.000	53.000
Seyður	579.000	628.000	402.000	834.000

Seyðatalið minkaði nögv fyrst í 50-árunum, við tað at hervilg sött herjaði. Menn svavðu ein hóp av seyði tá fyrri at koma söttini til lívs, men longu nú, bert stív 10 ár seinri, er hann so nögvur aftur, at tað valla kann setast meira við, úttan frá verður at leggja innangarðsjörðina undir seyð eisini.

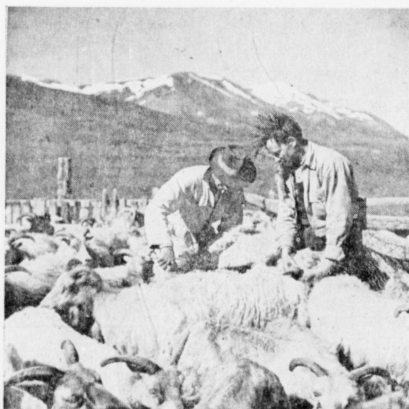
Samstundis sum húsdjóratalið er ókt, er framleiðslan av búnaðar-vörum vaksin nögv seinnu árin. Nökur hagtöl siga frá vöxturinum:

	Mjólk í lítrum	Kjöt í kg
1940	59,6 milj.	11,3 milj.
1950	73,4 milj.	9,2 milj.
1960	108,0 milj.	19,0 milj.

Umfram hessa óking í traditionell-ari landbúnaðarframleiðslu, hefur eisini verið mikil framfarir í urta-garðsframleiðslu, tó serliga av teim vörum, sum framleiðdar eru í »akstrarhúsum« (drivhúsum). Harafurt-gevvur fenaðarhaldið ekki sör-av eggum; svínahaldið er vaksandi, soleiðis at hesar framleiðslur eru nögv framkomnar nú til at veita tað, sum krevst á íslenska marknaði-num. Rossahaldið er harafurtimóti eins og áðrastandi minkað nakað, hóast útlutningurin av ríðingar-rössum er hækkaður munandi seinnu árin.

Seinastu 20–30 árin er teknikk-urin eins og í öðrum löndum komin

at vera mikil hjálpi í hinum íslens-ka landbúnaði. Næstan annarhvor garður fær nú ravmagmsmei frá al-mennnum ravmagmsveitingum; har-afurtur eru privatar ravmagmsveiting

Seyðurin er framvegis av alstórum týðningi fyrri figgarvanum íslens-ka landbúnaðsins. Úta summarið er seyðurin í haganum, men um vet-urin er hann heima og verður fóðraður við höggj og fiskamjóli.

ar á 5. hvörjum garði. Á öllum stórr gorbum við rimuliga stórum neytahaldi, eru mjólkimaskínur og nögvir aðrar arbeidssparandi ma-skínur, sum allar ganga við ravmei. Traktorur er á alraflustu gorbum, á teimum stórru ofta 2, og sagt verður, at 5. hvör ísl. bóndi hefur fingið sér serligan landbúnaðarjeep.

Endiliga hava menn gjört ein hóp fyrri at bota um byggi- og bústaðar-likindin í ísl. »sveitunum«. Ikki er óvikið sagt, at tað nú eru rætti-liga íbúðarvanir á 80 % um av teim ísl. bóndagörðum, og nögv staðni eru eisini nýmótans fjós og góð höyggjús. Nögv liggur sjálvandi enn á láni, útbýggingin krevur nýggj stór fjós av meira tíðarhóskandi og fullfíggiðum sniði.

TYÐNINGURIN AV LAND-BÚNAÐARFYLKINGUM

Felagsstærðin innan ísl. landb. byggi á hina gomlu kommunu- og sýslusundurbýtingina — og hon var ofta smábýtt, 216 eru kommunurnar í tali, í nögvum av teimum býir hendingalítið fólki, ekki minst nú síðani fólkaflýtingin til stórplássi-er so herviliga nögv vaksin. Aðal-spurningurin í teim flestu sveita-kommunum er barnaskúlin og kensla har; fyrr var ofta minst ein fólkskúli í hvorjari kommunu; men nú eru menn farnir at byggja kost-skúlar fyrri smábørn sum annars hovda skulu gingið í vanligan fólka-skúla (tvær trýggjar ofta fleiri kommunur sláa seg saman ðm til-ikan miðstöðuskúla).

Sum fyrr nevnt eru avbygdikini skift sundur í sýslur; 21 eru tær íalt. Íbúgaratalið frá sýslu til sýslu er sjálvandi avbera misjávnt, men tær vóru kortini til fyrri heilt fáum ár-um síðani allar sjálvstöðug valdomi. Meginuppávur sýslunnar eru veg-byggingar, framhaldsskúlar, sjúkrahús-mál og mentunarlígt tiltøk av ymsum slagi.

Tað eru búnaðarfelag í öllum sveitakommunum og eisini í ein-stökum stórplássum. Búnaðarfelog-ini eru yvirhóvur opin felag, sum einhvor áhugaður í felagsöknum kann gerast linur í. Full limarétt-indi eiga bert teir, sum reka land-búnaða ella eisini eru meðarbeiðarar í sjálvum búnaðarfelagnum. Bónd-ur hava ekki limaskýldu, men sam-bært uppdyrkingarlógirnar eiga teir óngan rétt til almennan stuðning, um teir ekki hava skipa seg felags-liga. Leingi var aðaluppáváa bú-naðarfelaganna at keypa inn og skipa fyrri nýtslu av maskinum til nýðyrk-ingar, men nú hesi seinnu árin er broyting hend, soleiðis at felogini nú eisini átaka sér upplýsingarar-beiði innan landbúnaða og rudda nýggjar ræsir í rakstrinum við al-skyns nýskapandi tiltøkum búnaðar-tíðindum úr útlöndum.

Búnaðarfelogini eru aftur sam-fylkt í meginfelag — 15 í alt. Van-liga hefur ein sýsla eitt meginfelag, men einstök meginfelag fævna um tær, trýggjar sýslur. Aðaluppáváa teirra er alment leiðbeiningarvirk-semi; harafurtur hava teir fyrirsæti í uppdyrkingarmálum og húsdjór-a-haldi — hetta skal jú alt vera fram eftir gjalliga ásettum lógum. Hjá búnaðarmeginfelagnum ar-beiða ialt 25 ráðgevarar (konsulent-ar); hvör ráðgevi hefur aftrat sær

Íslenski hesturin hefur ekki sama týðning nú sum fyrr. Traktorur og bilar taka sér nú av arbeidinum hjá hestunum. Áhugin fyrri ríðing tek-ur seg væl fram, og nakað av livandi hestum fer til útflutnings.

hópin av meðarbeiðarum, sum starv-ast á ymsum serokjum, eitt nú á ísáðingartovnum, rovdarbrúkum og öðrum. Endiliga skipa megin-felogini fyrri vali av umboðsmenn-um til »Landbúnaðarsamfelag Ís-lands« og til aðalfundans í »Bóna-felag Íslands«.

AÐALSAMTÖKURNAR

Stjórin í Landbúnaðarsamfelag Ís-lands, vald á ársfundi leggur til rættis arbeiði felagsins eitt heilt ár fram í tíðina og ger samstundis figgarætlan fyrri hetta tíðarskeiði. »Landb. samf. Íslands« situr sum hæsti myndugleikastovnur fyrri öll-um felagsvirksemi innan ísl. land-búnaða; meginuppáváa tess eru van-ligt leiðbeiningarvirkir og eftirlit við ráðgevarastarvi meginfelaganna; endiliga hava teir ríkisins vegna fyrirsæti í umsitingini av ymsum serlögum innan landbúnaðin.

Útreiðslur »L. Í.« verða ríndarar úr ríkiskassanum; í lotuni hava teir

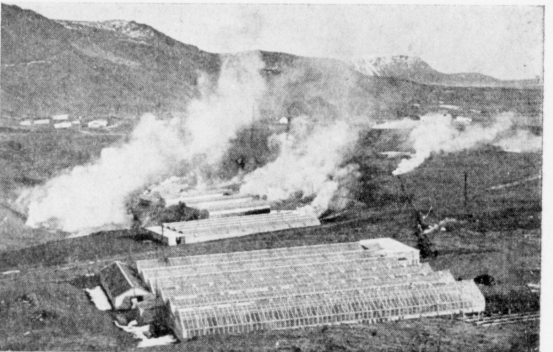
14 serfróðingar í búnaðarfróði, um-framt nögv annað vælskulað fólki í vinnu.

Bónaafelagið er ein önnur av aðalsamtökum ísl. landbúnaðarins. Meginuppáváa tess er at rökja áhugamál landbúnaðarins. Felagið er púra sjálvstöðugur stovnur og fær óngan stuðning frá tí almenna.

Hesir báðir stovnar L. Í. og B. Í. hava bygt og reka í felag »Bóna-höllina« í Reykjavík. Í lotuni hysa teir har hinum navnframa gistingar-húsinum (hotellinum) SAGA, sum sigst vera mest nýmótans av sinum slagi í Íslandi, harumframt eru har skrivstovur sum teir lutvis leiga út og lutvis hava til egið brúk.

SERLIG FELOG

Eyðsæð er, at íslendingar eins og aðrir eisini hava ein hóp av öðrum felögum og fylkingum, sum ell nema meira ella minni við búnaðarviður-skifti — hetta er aloftast felag við rættiliga tróngari endamálsgræfn.

Heitu keldurnar eru av alstórum týðningi fyrri Ísland — eisini fyrri landbúnaðin, har vakstrarhúsin framleiða hópin av ymsiskum búnaðar-vörum. Hígar til er bert everska lítið av heitu keldunum tikið í nýtslu

Hugsað verður t. d. um uppdyrk-ingarfelogini — tey eru 57 í alt; hesi eiga — reka sjálvi alskyns jarðabruksmaskínur og -amboð. Neytafelogini eru 90 í tali; tey fáast við neytatellingar, og neytatírlit teirra rökur 44 % um av samlaða neytahaldi Íslands. Harafurtur eru 120 seyðabruksfelag og hópur av rossafelögum, sum faast við at ala fram dygdarross, eitt nú hinar so nevndu »racuhestar. Endiliga eigur at verða nevnt, at íslendingar ekki hava minni enn 25 ríðingarfelag — hesi takast, sum vera man, við ríð-ingaritrott, men hava eisini rassa-teimjing sum lögfest endamáli.

LUTAFELOGINI (ANDELSFELOGINI)

Fyrr í tíðini vóru landbúnaðar-vorurnar altíð framleiðdar heima á hinum einstaka garði og síðani seld-ur nýtslulidnar til keypmenninar ella beinleiðis til brúkarans. Í okk-ara öld er í so máta hend ovurhonds kolveltung. Krövin til vorudygdir eru munandi strangari nú; einans stórbúkini eru fæ fyrri at taka allar nútímans hentleikar og -amboð í nýtslu; treytin fyrri tekniskum fram-burði er jú sum kunnugt megin-rakstur — alt hetta var óv moti-mikið hjá tí einstaka bóndanum at fara undan. Eyðskilt var, at um ikki samanlegging so samfylking mátti verða leiðin. Lógvatok vóru fyrri neyðini!

Mannagongdin í Íslandi hefur

vanliga verið tann, at bóndurnir hava á lutafelagsgrundarlaga sett á stovn búnaðarstöðir, sum hava verið skýldgar at tikið innoti öllum búnaðarvörum. Á stóðnum verða so framleiðdar hinar endiliga hand-lisverur.

Um mjólkaforbúkið er at siga, at í fjór vörðu 18 lutafelagsmjólka-virki, sum keyptu slock 95 milj. kg av mjólk í árinum 1963 ella umleið 75 % av samlaðu mjólkframleiðslu landsins. Mjólk varð nýtt soleiðis: 40 milj. kg vóru seld sum vanlig konsummjólk, 1 milj. lítur vóru seldir sum rómí. Framleiðd vóru 1,5 milj. kg av smóri, 1,8 milj. kg av skyr, 800 tons av vanligum osti, 6,9 tons av mysuosti, 445 tons av turrmjólkapulvuri (skúmaðari mjólk) 400 tons av vanligum turrmjólk-pulvuri, 442 tons av ostaveini og heilt fitt av öðrum vörum í smærri nogdum. Í 1935 var Meginmjólka-felagið í Reykjavík stovnað. Enda-mál tess er at selja mjólk, skyr og róm frá teim mjólkavirkjum, sum samvirka um Reykjavíkar leiðina, t. e. ókið millum Skeiðarársund og Gilsfjörð, alt Suðurlandið, megin-parturin av Vesturlandið og meira. Meginmjólkafelagið skal eisini ansa eftir at mjólkaprisjavnáður verður hildin, eisini millum kon-summjólk og mjólk til víðari fram-leiðslu. Mjólkavirkjini í ökinum velja umboðsmenn til aðalfund MMFs og í stjórnina.

(Framhald á 4. síðu.)